

Boža ekonomija

**Někotry dawa bohaće a přeco bóle
přibywa; druhi pak je skupy,
hdžež by njedyrbjał,
a tola wochudnje.**

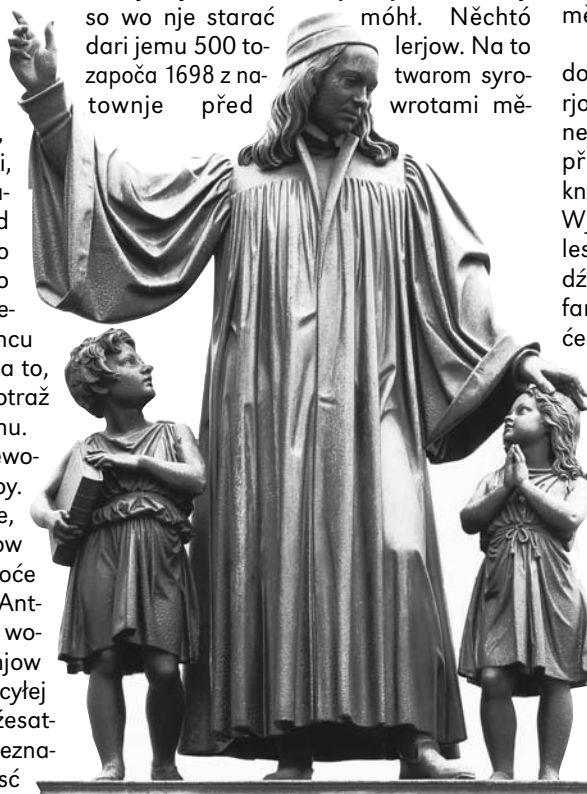
Přisłowa 11,24

My smy nawučeni na zlutniwosć a kedźbliwe wobchadjenje z pjenjezami. To je prawje a naposledk derje za wšitkich. Nikomu njeje pomhane, hdyž so přeco wjace dołha nakopi, doniž njehrozy bankrot. Někotrym krajam so tak dže, zo su přez lěta nad swoje móžnosće žiwe byli. Su sej přeco zaso pjenjezy požčowali, kotrež nětko hižo njemóžeja wróco płaćić. To je njezamołwita ekonomija, kotraž na kóncu wšitkim škodźi. Su pak tež přikłady za to, zo přeńdže zlutniwosć do skuposće, kotraž škodźi na kóncu tež skupemu samemu.

Bóh dawa bohaće a při tym njewochudnje. Bjermy sej přikład ze stwórby. Wšudže na zemi namaka so žiwjenje, hač w najhlubšich kónčinach oceanow abo na najwyšich horach, hač w horcoće afriskich puscínow abo w lódzymnej Antarktice. Bóh dawa žiwjenje bohaće, a wone přeco hišće přibywa. Kelko symjenjow ma jedyn mlóč! Wětr je roznjese po cyłej zahrodze a přichodne lěto narostu dzesatki nowych mlóčow na trawniku. Kaž njeznaje stwórba skuposće, ale šcedriwosć a rozmnoženje, tak zamóže tež Bóh pola nas čłowjekow bohaće skutkować, zo by rozmnožił swoje kralestwo. Jeho ekonomija je husto hinaša, hač sej to myslimy.

Jedyn přikład za to je skutkowanje fararja Augusta Hermanna Franckeho, narodženeho 1663 w Lübecku. W lěće 1687 dožiwi pozbudjenje k žiwej wěrje. Wón běše přeswědčenja, zo přetwori Bóh cyłe hwojka, zo ma jeho słowo móc, tež w přitomnosći hišće džiwy wusutkować. Na swojej farje w Glaucha pola Halle nastaji 1695 kašćik, zo by pjenjezy zběrał za natwar šule za chudych. Jedna wudowa položy 4 tolerje a 16 najgrošow do ka-

šćika. Tutón dar da Franckemu wěstosć: Nětko mam započec! Załoži šulu za chude džěci, tola wopytachu ju tež džěci zamóžitych staršich. Bórže Francke spózna, zo ma so tež starać wo najchudše džěci, wo syroty, kiž nikoho njemějachu, kiž by so wo nje starać móhł. Něchtó dari jemu 500 tolarjow. Na to započa 1698 z natownnje před wrotami mě-

**Franckowy pomnik w Halle z lěta 1827 z napismom:
„Wón dowěrješe so Bohu“**

Foto: prywatne

sta Halle. W běhu lět bu ze syrotownje swětoznata internatna šula, kotruž na přikład Nikolaus Ludwig hrabja von Zinzendorf wopyta. Za šulu nasta wulka biblioteka. Hrabja Canstein załoži 1710 w syrotowni bibliski wustaw, kotryž tunje biblije za cyły swět čišćeše. Nastachu dalše džěłarnje a zahrody. Haptyka syrotownje eksportowaše lékarstwa do wšeho swěta. Francke spěchowaše misioniske hibanje a wudžeržowaše zwiski do Indiskeje a Sibiriskeje. Połčničan Bartrołm Ziegenbalg,

přeni lutherski misionar Němskeje, běše přiwisnik Halleskeho hibanja. Pruski kral wobhlada sej syrotownju w Halle a přilubi Franckemu podpěru, hdyž widžeše disciplinu a porjad we wustawje. W běhu někotrych lětdzesatkow běše nastal nowy měšćanski džěl z 2 500 wobydlerjemi.

Tež my Serbja smy wot Franckeho wjele dobreho dóstali. Wšelacy z našich fararjow su so w syrotowni na swoje duchowne zastojnstwo přihotowali abo su byli přiwisnicy Halleskeho hibanja. Za čišć knihow dóstachu Serbja podpěru z Halle. Wjacori zemjenjo su so pod wliwom Halleskich idejow na dobro Serbow zasađowali. Tak powoła knježk von Pannwitz fararja Fabriciusa do Kórjenja pola Choćeбуza, kotryž zarjadowa čišćernju na farje a wuda w lěće 1709 přeni delnjoserbski Nowy zakoń. 1746 załoži knježk von Below šulu z wučerskim wustawom we Wulkim Wjelkowje. Ze skromneho započatka štyrjoch tolerjow a 16 najgrošow bě nastalo wulke hibanje, kotrež přez lětdzesatki bohate plody njeseše. To je Boža ekonomija, kotruž njemóžeš z měritkami swětného gospodarstwa rozumić. Jezus tole wobkrućejo praji: „Štóż ma, temu budže date, zo wón dosć změje.“ (Matej 13,12)

Nawopak nima skuposć žaneho městna w Božim kralestwje (1 Kor 6,9). Štóż jenož swoje pjenjezy hromadze dzerži, temu móža so wone zebrać. W přichodnej hospodarskej krizy – a to drje je wěste, zo tajka přinđže – zhubja so zaso miliardy euro. Abo chorosće so načahnu, a hižo nima skupy ničo wot swojeho bohatstwa.

Boža ekonomija wužaduje chroble a mudre rozsudy. Nimamy wěsteho prawidła, što a kak mamy jednać. Japoštoł Pawoł pak wobkrući starožidowsku mudrosć ze słowami: „Štóż skupje syje, budže skupje žnjeć; štóż syje w žohnowanju, tón budže tež w žohnowanju žnjeć.“ (2 Kor 9,6)

Jan Malink

Bibaski

Lube džěci,

wěsće wy, što su bibaski? Prawje, kćenja brězy mjenujemy bibaski abo tež wurlički. Znajemy tež lodowe bibaski, kotrež w zymje z třechow wisaja a kotrež bywaja přeco dlěše, hdyž wodnjo slóncó na nje swěći a w nocy zaso mjerznje. Tola waši džědo a waše wowki a snano tež nan a mać znaja hišće druge bibaski, mjenujucy bibaski, kotrež móžemy jěsć.

Snano so něchtó z was na swójbne pućowanja a dworowe swjedenje we Wuježku dopomina. Tam je před někotrymi lětami knjeni Kunčec bibaski za chłósće huby přihotowała. Dokelž su so někotři stajnje zaso za receptom prašeli, je mi knjeni Kunčec wony recept přeradziła. Je mi tež powědała, zo sej jeje bratrowcay bibaski husto w prózdninach jako wobjed skazaštaj. Snano maće z nanom a maćerku abo džědom a wowku jónu lóšt, recept wuspytać. Zawěsće so potom na swoje džěcatstwo dopomnja a wam wo nim powědaja. Wosebite słody a wónje wubudžeja mjenujucy wosebite dopomnjenki. A to same wěsće, kak zajimawe móže to być, hdyž džěd a wowka wo swojim džěcatstwje powědataj.

To za bibaski trjebaće:

10 bėrnaw,
muku,
1 abo 2 jeji,
sól a lžičku butry

Najprjedy zwarće bėrny a roztołćće je. Hdyž su bėrny wustudnjene, je w škli rjenje zhladkujće. Namolujće na bėrny křiž,

tak zo dóstanjeće štyri jenak wulke džěle, potajkim štyri štwórciny. Nětko jednu tajku štwórcinu ze šklě wuzběhněće. Za nju dajće runje telko muki do šklě. Wuzběhnjeny džěl dajće zaso do šklě, k temu hišće lžičku butry,

sól a 2 jeji. Z teho wšeho čěsto za bibaski změšajće. Woptajće čěsto, hač njetrjebaće snano hišće šćipku sele.

Hdyž sće čěsto porjadnje změšeli, formujće z njeho kulki abo dołhu šlebjerdu, kotruž do krótsich kónčkow, bibaskow, rozkrajće. W krophorcej selenej wodže dajće kulki abo bibaski nětko něhdže 10 do 15 mješinow ćahněć. Wone su hotowe, hdyž so zbėhnu a na powjerchu wody pławaja. Džiwalje na to, zo so woda přejara njewari! Bibaski móžete nětko z rozpušćenej butru abo rozškrětym počóm a čornym sirupom jěsć. Tež kompot k bibaskam derje słodži.

Tuž dajće sej słodžeć a nastajće wuši, hdyž džěd a wowka powědataj!

Janina Krygarjowa

Pilnej kucharce

Foto: prywatne

Wuhódanje ze zašleho čisła

W mejskim čisle Pomhaj Bóh bě hódanćko wo myto wozjewjene. 26 pjećpismikowych słowow měješe so do stolpikow zapisać. Štóž bě wšitke prawje wuhódał, móžeše naposledk čitać hrono z biblije: „Jezus praji: Ja sym swětło swěta.“

Mjez prawymi dopisami, kiž su do redakcije dóšli, je so wulosowała jako dobyćerka Sophija Bejmakec ze Šćijec. Jako myto so jej w přichodnych dnjach dobropis za nakup w Smolerjec kniharni připósće. *T.M.*

65. Serbski ewangelski cyrkwinski džen 2. a 3. julija 2011 w Rownom a w Slepom

„Ja chcu was wokřewić“

Sobotu, 2. julija

14.00 hodž. zahajenje w starej šuli w Rownom, Trjebinski puć č. 20
15.00 hodž. přednošk Trudle Malinkoweje z Budyšina wo starym Rownjanskim pohrjebnišću
16.00 hodž. wopyt Rownjanskeho pohrjebnišća

Njedzělu, 3. julija

10.00 hodž. swjědzenske kemše z Božim wotkazanjom w cyrkwi w Slepom, předuje farar dr. Buliš ze Smělnje, zdobom kemše za džěci wobjed w Serbskim kulturnym centrumje
12.00 hodž. připoldniša přestawka z ludowymi spěwami, wšelakimi přinoškami a z wustupom Rownskich glosow
13.00 hodž. kónčna nutrność w cyrkwi
15.00 hodž.

Wšitkich Serbow wutrobnje na cyrkwinski džen přeprašujemy. Swjědzenske kemše so wot serbskeho rozhlósa přenjesu.

Zbóžnoprajenje Andrickeho

Swjatkownu póndzělu, 13. junija, w 10.30 hodž. wotměje so před Dwórskej cyrkwu na Hrodowym naměsće w Drježdžanach Boža mša ze zbóžnoprajenjom kapłana Alojsa Andrickeho. Njedzělu na to, 19. junija, budžetaj w 10.00 hodž. džakna putnika Boža mša a po tym džakny swjedenje w Radworju.

Serbski domizniski džen we Wojerecach

Wojerowscy wosadni a dalši zajimcy su njedzělu, 19. junija, přeprašeni na serbski domizniski džen. Započatk je w 10.00 hodž. z kemšemi w Janskej cyrkwi, kotrež swjećitaj sup. Malink z Budyšina a farar Nagel z Wojerec. Po tym podadža so serbske drastowe towarstwa z konjacymi zapřahami do Spal, hdžež budže w 13.00 hodž. zhromadny wobjed. Přizamknje so serbski kulturny program. Po kofeju so swjedenje wokoło 15.30 hodž. z požohnowanjom zakónči.

Koncertaj z kěrlušemi Kiliana

Serbski ludowy ansambl přeprašuje na koncertaj z kěrlušemi fararja Jana Kiliana. Přeni wotměje so njedzělu, 19. junija, w 16.00 hodž. w cyrkwi w Bukecach. Samsny program předstaji so tydžeň pozdžišo, njedzělu, 26. junija, w 16.00 hodž. na žurli SLA w Budyšinje, Wonkowna Lawska 2.

Zbóžnoprajenje Alojsa Andrickeho

Swjatownu pónđzelu budže w Drježdžanach swjatočne zbóžnoprajenje kapłana Alojsa Andrickeho. Po biskopje Benje kotryž běše so 1523 swjaty prajił, je to druhi křesćan ze sakskeho teritorija, kotremuž so tuta česć stanje. To je radostny dzeń nic jenož za katolskich křesćanow,

ale tež za nas ewangelskich Serbow a za wšitkich wobydlerjow Sakskeje. Runja mnohim druhim spominamy na wěrneho a swěrneho serbskeho křesćana, kotryž bě w krutej wěrje swoje žiwjenje woprowať, njeklonjo so njewěroslubnej ideologii.

Žiwjenje Alojsa Andrickeho

Alojs Andricki narodži so 2. julija 1914 w Radworju. Jeho staršej běštaj Madlena Andriccyna, rodžena Cyžec ze Stróžišća, a wučer a kantor Jan Andricki. Andrickec mandželskaj měještaj šesć dźeći: dvě dźowce a štyrjoch synow. Třo bratřa studowachu teologiju a stachu so z měšnikom: Jan, Gerat a Alojs. Najmłóđši bratr, Alfons, zastupi runja Geratej do rjada jezuitow; wón pak w Druhej swětowej wójnje padny. Dźowka Marta je ze swojim mandželskim hišće žiwa w Radworju.

Alojs Andricki wopyta štyri lěta ludowu šulu w Radworju a dźěše potom na Tachantsku katolsku wyšu šulu w Budyšinje. W lěće 1934 zložil wón abituru z wuznamjenjom. Wot lěta 1934 hač do 1937 studowaše teologiju a filozofiju w Paderbornje. 1938/39 běše na měšnickim seminarje w Smochćicach.

30. julija 1939 wusweći biskop Petrus Legge Alojsa Andrickeho w tachantskej cyrkwi w Budyšinje na měšnika. Swoje přenje duchowne městno měješe jako kapłan při Dwórskej cyrkwi w Drježdžanach. 21. januara 1941 Alojsa Andrickeho zajachu, nic serbskeje problematiki dla, ale dokelž bě so wótrje přećiwu knježacemu porjadaj a jeho anticyrkwinskemu duceh wuprajil. Po pušćenju z jastwa 15. awgusta 1941 Alojsa Andrickeho hnydom zaso zajachu. W oktobru 1941 jeho do koncentraciskeho lěhwa Dachau zawlečechu.

1942 a 1943 rozšěrili so w kaceće hlód a tyfus. Po hodžoch 1942 schorje tež Alojs Andricki, ale hakle 19. januara 1943

Alojs Andricki

Foto: archiw SN

so w chorobnym wotdźělu přizjewi. 3. februara 1943 zamordowachu jeho z jědotej sykawu. Jemu běše tehdy 28 lět. Jeho popjelnica bu 15. apryla 1943 w Drježdžanach na Starym katolskim kěrchowje pochowana.

Alojs Andricki běše poľny nadźije na Chrystusa Knjeza, kotremuž chcye swěrny služownik być. Zdobom pak běše tež Serb z čětom a dušu. Hižo za čas wyšeje šule w Budyšinje běše člon serbskeho gymnazialneho towarstwa Włada a dvě lěće starši tuteho zjednoćenstwa. Za čas studija bě redaktor časopisa Serbski student a hlowny starši serbskeho studentstwa.

Prócowanja wo zbóžnoprajenje

Jutry lěta 1946 wotkrychu serbscy studenća skladnostnje swójeho přenjeho powójnskeho zetkanja při Křižnej cyrkwi w Radworju wopomnjensku taflu za Alojsa Andrickeho. 1967 wuńdže w Ludowym nakładnistwje Domowina jeho biografija, spisana wot Marje Kubašec. 1984 připrawi so na ródny domje Alojsa Andrickeho w Radworju wopomnjenska tafla, kotruž bě Werner Juza zhotowił.

W lěće 1988 namołwachu serbscy studenća na zetkanju w Radworju, so wo zbóžnoprajenje Alojsa Andrickeho modlić. W meji 1990 wopyta delegacija Serbow, kotraž přebywaše na kongresu Ewangeliskeho zjednoćenstwa małych ludow (FUEN) w Mnichowje, koncentraciske lěhwo Dachau, na městnje baraki duchownych so modlo za Alojsa Andrickeho. Serbam so w běhu přichodnych lět poradzi sej zdobyc podpěru cyłeho Drježdžansko-Mišnjanskeho biskopstwa za zbóžnoprajenje. Biskop Joachim Reinelt zahaji w juliju 1998 w Róžeńce proces k zbóžnoprajenju Alojsa Andrickeho. 10. decembra 2010 připózna bamž Benedikt XVI. martrarstwo kapłana Alojsa Andrickeho, tak to budže so Alojs Andricki swjatownu pónđzelu, 13. junija 2011, w Drježdžanach zbóžnoprajić.

Ewangelske stejišćo

Tež ewangelscy křesćenjo česća sej wěrnych, kiž su swěrnici hač do smjerće we wěrje wostali a ze swojimi skutkami měritka za tamnych stajili. W Augsburgskim wuznaću z lěta 1530, kotraž je zakładny dokument ewangelisko-lutherskeje cyrkwe, namakamy artikel 21, kotryž rjaduje stejišćo ewangeliskeje cyrkwe k swjatym. W nim rěka, „zo ma so na swjatyh spominac, zo bychmy swoju wěru posyljali, hdyž widžimy, kak je so jim hnada dóstała, tež kak je so jim přez wěru pomhať; dale, zo bychmy po jich přikładze činili dobre skutki, kóždy po swojim powołanju.“ Nima my formalny proces kaž katolska cyrkej, w kotrymž wutwori so wusud wo zbóžnosći abo swjatosći křesćana. Česćowanje swjatyh přewostaja so ludowej a cyrkwinkej pobožnosći. Njezwažimy sej tež, něšto wo wosudze zemřětych swjatyh prajić, na přikład, hač móžeja so wěrniwi k nim wołać a hač swjeći potom naše próstwy Bohu přednesu. Wo tym biblija ničo njepřaji. Spominanje na swjatyh a zbóžnych njesmě narunać jadro wěry, kotraž je Chrystus, naš srědnik k Bohu Wótcej.

Na tutym zakładze móžemy zwěsćić: Alojs Andricki je so zasadžował za serbski lud a je we wěrje Bohu swěrny wostať hač do smjerće. Tak na njeho spominamy, zo bychmy swoju wěru posyljali, hdyž widžimy, kak je so jemu hnada dóstała a kak je so jemu přez wěru pomhať. Runja jemu mamy tež my swojej wěrje a swojemu ludu swěrnici wostať hač do smjerće.

Jan Malink

Zbóžni a swjeći

Katolska cyrkej rozeznawa mjez zbóžnymi a swjatymi. Ze zbóžnoprajenjom dowoli so lokalne zjawne česćowanje wosoby, ze swjatoprajenjom powšitkowne zjawne česćowanje. Wuměnenje za zbóžnoprajenje je pak martrarska smjerć pak wysoka moralka, kotraž so pokazuje mjez druhim w jednym dźiwje. Ze zbóžno- abo swjatoprajenjom wupřaji katolska cyrkej přeswědčenje, zo je tuta wosoba hižo nětko dokonjanosć pola Boha namakala. Wěrniwi smědža so modlić nic jenož za nju, ale tež z njej a wo jeje próstwu před Bohom.

Nowe wopomnišćo w Rownom jutrowničku poswjećene

Farar Stefan Huth, predikant Manfred Hermaš, fararka Antje Schröcke a předstejićer wjesneje rady Matthias Jainsch (wotprawa) poswjećichu jutrowničku rano nowe wopomnišćo na pohrjebnišću w Rownom.

Na Rownjanskim pohrjebnišću, kotraž namaka so trochu schowane w lěsu zwonka wsy, zhromadzi so lětušu jutrowničku, 24. apryla, rano w sedmich na sto ludži. Wjesnjanam z Rowneho běchu so někotři hosćo z Budyskich a Kamjenskich kónčin přidružili. Chychu přitomni być, hdyž so po tradicionelnej jutrownej nutrnosci nowe wopomnišćo z dwanaće historiskimi serbskimi narownymi kamjenjemi poswjećići. Najkrasniše nalětnje wjedro wšech w njewšednej rańšej hodzinje na čichim lěsnym pohrjebnišću witaše.

Nutrnosc horjestaća Knjeza swjećeše so w pohrjebnej kapale. W małej rumnosći běchu městno zabrali Slepjanske kantorki, kotraž běchu sem přichwatali z Nepilic dwora, hdžež běchu krótko do toho na spěwanskich ławkach swoje nócne jutrowne spěwanje zakónčili. Dwurěčnu nutrnosc swjećachu zhromadnje Slepjanski wosadny farar Stefan Huth, za džeło z wot brunicy potrjechenymi wobydlerjemi zamofwita fararka Antje Schröcke a predikant Manfred Hermaš, kotryž wuhotowa serbski podžěl. W kapale a před njej zhromadzeni wosadni zanjesechu jutrowne kěrlušy w němskej, Slepjanske kantorki někotre štučki w serbskej rěči. Po nutrnosci njesechu wšitycy so palace swěčki, zaswěćene na wulkej jutrownej swěčce, na pohrjebnišću a postajichu je na rowy swych zemřetych přiwuznych. Areal čemnje smjerće so rozswětli ze swětlom horjestaća. K tutemu symboliskemu wobradaj zaklinčachu serbske jutrowne kěrlušy, dostojnje zanjese wot Rownskich glosow.

Přišedši wot rowow, zhromadziču so wšitycy na južnej stronje pohrjebnišća.

Tu bě w minjenych tydzenjach na wulkim trawniku nastalo wopomnišćo. Dwanaće historiskich narownych kamjenjow ze stareho, před něhdže 90 lětami zawrjeneho wjesneho pohrjebnišća bě so wobnowiło a znowa postajilo. Wšitke kamjenje maja serbski napis. Na próstwu Slepjanskej gmejny bě Trudla Malinkowa z Budyšina mjez wjac hač 60 wuchowanymi kamjenjemi dwanaće za znopostajenje wupytała. Šěsć z nich dopomina na Nepilic swójbných, potajkim na přiwuznych znateho Rownjanskeho bura Hanza Nepile. Mjez dalšimi su najstarši zdžeržany kamjeň z lěta 1873 a najmłodši z lěta 1919 kaž tež pomniki za Šoltkec dwójnikow,

Němcec bratřikow a čieho sobustawa serbskich towarstwow Hanza Koncana. Tole zhoni wopytowar tež z němskeje a serbskeje informaciskeje tafle, kotraž leži jako wotewrjena kniha na wulkim kamjentnym bloku, wokoło kotrehož je w počruhu wonych dwanaće historiskich kamjenjow postajenych. Wopomnišćo financował je energijowy konzern Vattenfall, wobnowjenje kamjenjow podpěraše Załožba za serbski lud.

W krótkej swjatočnosći poswjećišťaj wosadny farar Huth a predikant Hermaš z bibliskimi słowami w němskej a serbskej rěči nowe wopomnišćo. Fararka Antje Schröcke bě k tutej składnosći wosebitu jutrownu kartu z motiwomaj serbskeje narowneje tafle a jutrowneje swěčki čišćeć dała, kotruž wona mjez přitomnymi rozdžěli. Trudla Malinkowa wupraji serbsce a němsce swoje wjeselo nad tym, zo sej Rownjeno swoje serbske korjenje waža, a wupra jim, zo by to tež w přichodze tak wostało – w jich starodawnej wsy abo, jeli so brunicy dla zhubi, tež w nowym Rownom. Předstejićer Rownjanskej wjesneje rady Matthias Jainsch pokaza na dlěši čas trajace prócowanja wo zarjadowanje tuteho wopomnišća a džakowaše so wšitkim, kiž běchu k jeho nastaću přinošowali. Slepjanske kantorki a Rowniske glosy w swych rjanych narodnych drastach zanjesechu serbske kěrlušy.

Po swjatočnosći běchu wšitycy přeproseni na zhromadnu snědan na Nepilic dworje. We wulkej towarstwowej rumnosći běchu pilne žony blida bohaće přikryli. Tam w dobrej zhromadnosći swjatočnosć wuklinča, doniž so wšitycy domoj njepodachu, zo bychy dale w swójbjy swjedžen horjestaća Knjeza swjećili.

Trudla Malinkowa

Sotře Ingrid Nagelowa z Choćebuza a Roža Šenkarjowa z Rowneho (wotprawa) postajišťej hromadze z Rownjanku Danu Kavelmannojc jutrownu swěčku při narownym kamjenju jeju prawujkow, 1895 zemřetju dwójnikow Hanska a Mattika Šoltkojc.

Foće: J. Rehle

Serbska konfirmacija w Michalskej cyrkwi w Budyšinje

Slónčna njedzela 8. meje bě za štyri pačerske džěci wosebity dzeń. Smědzachu na tutym dnju přeni króc Bože wotkazanje sobu swjećić a swój křčenski slub na serbskej konfirmaciji před křescanskej wosadu zjawnje wobnowić.

Něhdže 150 kemšerjow móžeše superintendent Malink w Michalskej cyrkwi postrowić, po tym zo běchu Sophija Bejmakec, Alina Cymermanec, Anna-Liza Ederec a Stanisław Krygar z křižom do cyrkwe začahnyli. Chór Budyšin pod nawodom Michała Jancy kemše swjatočnje wobrubu. W swojim předowanju zložowaše so sup. Malink na tekst pola Hesekiela na 34. stawje wo stadle wowcow, kiž trjebaja swogeho pastyrja. Zwurazni, zo Bóh Knjz nikocho njewopuści a nas tež w najčěmnišej chwili žiwjenja pyta. Bože słowo jako dobra pastwa pokazuje nam puć. Sup. Malink wuzběhny, zo su pačerske džěci Bože kaznje serbsce a němsce nawuknyli a zhromadnje z němskej pačerskej skupinu Michalskeje wosady konfirmaciske pruwowanje zložili.

Po předowanju přednjesechu konfirmandža zhromadnje z kemšerjemi wěrywuznaće. Zwony zwonjachu, jako buchu ze swojskim konfirmaciskim hronom před Božim wołtarjom požohnowani. Kóždy dósta rječazk z křižom a konfirmaciske wopismo. Pauline Löbner přepoda Sophiji, Alinje, Annje-Lizy a Stanijej hlinjany hornčk jako dar Młodeje wosady. Na hornčku su napisane hrona serbskich konfirmandow. Pauline Löbner přeradžu, zo je w kóždym hornčku symjo slónčneje róže, kiž zwobraznja symjo Božeho słowa a kiž ma so hladać a rosć kaž wěra. Zdobom přeprasy wona serbskich konfirmandow

Lětuši serbscy konfirmandža Anna-Liza Ederec z Delnjeje Hórki, Alina Cymermanec z Budyšina, Sophija Bejmakec ze Sćijec a Stanisław Krygar z Wuježka z konfirmatorom sup. Janom Malinkom

Foto: M. Wirth

wutrobnje do zhromadženstwa Młodeje wosady při Michalskej cyrkwi.

Po kěrlušu „Daloko so wotewěra šěroki swět před tobu“ stupichu konfirmandža přeni króc k Božemu blidu a swjećachu zhromadnje ze swojbnymi, kmótrami a wosadnymi Bože wotkazanje. Z hnucym kěrlušom „Knjzowy jandžel“, zanjesenym wot spěwarkow a spěwarjow chóra Budyšin, swjedzanske kemše wuklinčachu.

Ke gratulantam po kemšach slušese tež Jadwiga Wejšina, něhdysa wjednica Malešanskeje Witaj-pestowarnje. Wot njeje bě Anna-Liza Ederec z Delnjeje

Hórki přenje serbske słowa słyšała a nawuknyła. Džensa wona běžnje serbsce rěči a wopyta – hačrunjež je staršiski dom němski – serbsku rjadownju na Budyskim Serbskim gymnaziju. Tež Alina Cymermanec je serbsku rěč hakle w pestowarni nawuknyła. Tak stej so přeni króc w stawiznach serbskich konfirmacijow Witajdžěsci na njej wobdžěliłoj.

Přejemy našim serbskim konfirmandam wjele zboža do přichoda a zo by symjo serbskeho Božeho słowa rostło w nabožnym kaž tež narodnym duchu.

Měrana Cušcyna

Knihownja fararja Ponicha

W zańdženym čisle Pomhaj Bóh spominaše so na fararja Bohačesća Bjedricha Ponicha (1761–wokoło 1827), kiž běše sej nazběrať bohate poklad starych serbskich knihow a čišćow. Po jeho smjerći kupi farar Handrij Lubjenski tutu biblioteku za Serbske předarske towarstwo w Lipsku, skladowaše pak knihy w Michalskej cyrkwi w Budyšinje, zo bychu sej je móhli studenća w prózdniach wupožčić. Wokoło 1925 so biblioteka do Lipska přepoži. Po 1945 so knihy po cyłym swěće rozbrojichu. Džěl so wot sowjetskeho wójska sčaza, tamny džěl přerādže do priwatnych rukow a so počasu w najwšelakorišich antikwariatach zaso zjewi.

Centralnej serbskej bibliotece je so w běhu lět poradziło wjacore knihy Ponichoweje biblioteki zaso pokupić. Z tutech wostatkow je dr. Franc Šěn zestajił mału wustajeńcu, kotraž so na Institutnym dnju

3. meje zjawnje wotewri. Widzeć su drohotne čišće a ředke wudaća serbskich cyrkwinskih knihow a katechizmow, tola tež rukopisne stawizniske knihy, w kotrychž namakaja so dotal njewuhodnocene informacije z našich wosadow. Wustajeńcu wudospolnjeja informacije wo žiwjenju fararja Ponicha, hdžež wšak je hišće wjele njewuslědženego.

Zajimcy móžeja sej witrinu z wostatkami Ponichoweje knihownje w Serbskim instituće wobhladać (wot 8.00 hodź. do 15.30 hodź., štwórtk hač do 18.00 hodź., pjatk hač do 14.00 hodź.).

jm

Dr. Franc Šěn wotewri 3. meje w Serbskim instituće w Budyšinje wustajeńcu wo knihowni fararja Ponicha. Do jeje drohočinkow słuša Nowy zakon Michała Frencela z lěta 1706.

Foto: M. Bulank

„A budź džakowny!“

Horšč dopomnjenkow na Gerharda Wirtha składnostnje jeho 100. narodnin

Husto a jara rady spominam na jedneho ze swojich najlepšich přečelow. Lětsa budže temu 100 lět, zo so narodži Gerhard Wirth, serbski ewangelski farar a superintendent.

Napišu něšto dopomnjenkow. Ale porjadny, logiski nastawk to njebudže. Sym stary a po čěžkim zajeću mozow mam w pomjatku wulke džěry. Dženik njejsym sej wjeď a swoje „archiwaliije“ (korespondenca atd.) njejsym do swojeje něčičšije małeje rumnosće sobu wzać móhł.

Z Gerhardom sym so zeznał jako student filozofiskeje fakulty Karloweje uniwersity w Praze přez časopis Pomhaj Bóh něhdže wokoło lěta 1948. Hdys a hdys napisach někajki nastawk do Pomhaj Bóh. Mjezy mjez „spřečelonymaj“ krajomaj ČSR a NDR běchu praktisce zarwjene. Tak zwosta dopisowanje.

Poněčim móžachu staćenjo NDR do Českeje pućować. Wjacerkróć je nas Gerhard wopytał ze swojim Trabančíkom. Ja sym jemu rjane Česke srěnje hory pokazował. Wjele je při tym fotografował, nic jenož krajinu a ludowe twarjenja, tež pisane kwětki. Doma je diapozitivy na wosadnych wječorach pokazował a wo swóich dožiwjenjach powědał.

Dołhi čas njedóstač dowolnosť k pućowanju do Łužicy (NDR). Farar Wirth njedósta trěbny kołk na swoje přeprošenje. Tež zwisk z oficielnymi serbskimi institucijemi njejsym dóstał. Hakle wjele pozdžišo při wosobinskim zetkanju z dr. Fridom Mětskom w Praze mi tón přeradž, zo maja serbske institucije, narodne a wědomostne, zakaz (!), ze mnu wobchadžeć. Jako student mējach politiski malheur swójeho njemarxistiskeho stejíšća dla a k temu běch přečel teho Njeswačidlskeho fararja Wirtha, potajkim persona non grata.

Skónčnje přinđže džen, hdyž móžach bjez ekstra přeprošenja do Serbow pućować. A tu je zaso Gerhard mje po serbskim kraju wozył. Jeho žona je mi wjacerkróć powědała, kak běše Gerhard zbožowny, hdyž móžeše za wodźidłom sedžeć

a wopytowarjam Łužicu pokazować a wo jeje zajimawosćach rěčeć.

Jónu sym při tym wulkotne dožiwjenje měł. Hdyž běchmoj do jedneho katolskeho farskeho dwora zajětoj, wuńdže katolski farar a naju wótře z „Pomhaj Bóh!“ postrowi. Na to jemu ewangelski farar z jasnym „Chwaleny budź Jezus Chrystus!“ wotmołwi. To bě za mnje nimoměry rjany ekumeniski podawk. To njezabudu.

Mój přečel sej mnohich serbskich katolskich duchownych, hłownje z młódšeje generacije, jara wažeše. Wobžarowaše, zo njeběchu ewangelscy serbscy fararjo přijeli poskitk, na nowym serbskim eku-

zběrce njedželskich perikopow wužil.

W swojim dowolu je Gerhard Wirth rady po słowjanskich krajach pućował. Myslu sej (ale njewěm to wěsće), zo je ze swojim Trabančíkom we wšěch słowjanskich krajach pobył.

Gerhard Wirth pochadžeše z burstwa a mješe bursku dušu. Po jeho słowach je burski staw najpóćiwši, přetož burma jenož to, štož je sej z Božej pomocu nadžělať. Jako Njeswačidlski farar mješe tež něšto pólkow (njewěm, kak dołho, snadž hač do „socialistiskeje ratarskeje reformy“).

Při mojim poslednim wopyće w Budy-

Awtor přinoška, wučer na wuměnk u Hanuš Härtel starši z Českeje (druhi wotprawa), ze serbskim superintendentom n. w. Gerhardom Wirthom, swojim synom Hanušom Härtelom młódšim a wnučku Magdalenu w léce 1998 na wyšinje nad Budyšinom

Foto: privatne

meniskim přeložku biblije sobu džělać. Na českim ekumeniskim přeložku džělaču ewangelscy a katolscy teologoj zhromadnje, a tutón plaći džensa we woběmaj cyrkwojomaj.

Dobry serbski přeložk biblije – to běše jedyn z hłownych tematow naju debatow z Gerhardom Wirthom. Jemu zaležeše wjele na słowjanskim aspekće („Jutře přinđže knjez Kowar“, a nic „Jutře budže knjez Kowar přinđ“) a na prawych formach posesiwneho pronomena (Jer 14,21: „Swojeho mjena dla nas njezaćisí!“, a nic „Twojeho mjena dla nas njezaćisí!“). Ja sym doma priwatnje Lukašowy a Janowy ewangelij rewidował. Někotre teksty je Gerhard w hektografowanej

šinje w léce 1999 přinđže rěč na moje skutkowanje w ewangelskej wosadze we Warnočicach a tež na to, zo wuwučuju młódzinu. Gerhard Wirth mi rjekny: „A spomjatkuj sej: Džesać Božich kaznjow – to njeje zakoń. Tajki njemóže čłowjek dodžeržeć, hlej listy japoštoła Pawoła. To je doporučenje (!), kak ma čłowjek po Božej woli na zemi derje žiwy być.“ Ja běch wjesoly, zo mi tele mjenjenje wobkrući runje mój přečel Gerhard.

Hdyž so rozžohnowachmoj, běchu jeho poslednje słowa „A budź džakowny!“. Za wjele dobreho w swojim žiwjenju dyrby Bohu Knjezej džakowny być, wosebje tež za lube přečelstwo Gerharda Wirtha.

Hanuš Härtel starši

„Kóždu njedželu swjećachmy serbske domjace kemše“

Rozmołwa z Hanušom Härtelom staršim, wučerjom-wuměňkarjom serbskeho pochada w Praze

Bratře Härtelo, sće po narodnosći Serb, ale bydliće w Čěskej. Kak sće so do susodneho kraja dóstał?

Narodźił sym so 1927 hižo zwonka Łužicy, w Drježdžanach. Wot lěta 1945 bydlačmy w połnocnej Čěskej. Wot 1948 do 1952 studowach na filozofiskej fakulće Karlo-weje university w Praze. Bydlač we Łužiskim seminarje na Małej Stronje. Prawidłownje chodžach na zhromadźizny Serbowki a Praskeje Domowinskeje skupiny. Wot lěta 1949 běch jednaćel Serbowki. Wopytowach tež serbske hodžiny pola prof. Mikławša Krječmarja. Po studiju sym na sewjeročěskich šulach skutkował. Bydlačmy na wsy, w Chřibskéj blisko Warnoćic. Po mojim čěžkim schorjenju zajeca mozow přesydlichu naju džěci moju mandželsku a mje do swojeje bliskosće do Prahi.

W swoich dopomnjenkach na njeboh přečela Gerharda Wirtha řečiće wo politiskich čězach w zwisku ze swojej serbskosću. Kajke čeze to běchu?

Něhdže srjedź studija dóstach w stawizniskim seminarje nadawk, referowac wo knize Borisa Michajlova „Přichod Łužiskich Serbow“. Rjeknych, zo widzi awtor charakter a stawizny serbskeho luda hinak, hač to woprawdźitosći wotpowěduje. Wuzběhnych zaslužby serbskich wjesnych wučerjow a fararjow. Rjeknych tež, zo aktualne stejišćo němskich politikarjow w Němskej demokratiskej republice njepokazuje na zloty přichod Serbow pod wjednistwom němskich komunistow. A politiski malheur bě hotowy.

Što so tehdy sta?

Z naležnosću zaběraše so cytofunkulny wučer komunistiskeje strony (KSČ). Tež w Serbowce so wo tym řečeše. Něhdže štyrjo běchu na mojej stronje, druzy mjelčachu a njemało lěwicarskich Serbow mi porokowaše, zo sym ze svojim nje-marxistiskim měnjenjom Serbstwu škodu načinił. Při zakónčenju studija so komunista wo to postarachu, zo njemóžach rigorozum (doktorske pruwowanje) zložić. Nastupich wučerske powoitanje. Wostach politisce podhladna wosoba. Zajimawy w tutym zwisku je fakt, zo su komunista hižo w léce 1948 na iniciatiwu Borisa Michajlova wulce zaslužbného Vladimíra Zmeškala z Towaršnosće přečelow Łužicy (SPL) wuzamknyli. Hdyž so pozdžišo prócowach do Łužicy pućowac, njedóstach dowolnosć.

Přiwšěm bě Wam móžno hajić wosobinske zwiski do Serbow.

To sym hižo naspomnił w swoich dopom-

njenkach na přečela Gerharda Wirtha. Tak chětre hač so hranica wotewře, wopyta nas Gerhard w sewjerneje Čěskej. Na tajke wopyty bjerješe tež svojich synow sobu. Bórze přijědžeštaj přečelej ze Serbowki, lěkarje-pediatraj Cyžec Marta a Jan z Rakec. Jara rady spominamy na wzajomne wopyty pola nas w Chřibskéj, pola Wirtha swójby w Njeswačidle a pozdžišo w Budyšinje a pola Cyžec mandželskeju w Zhorjelcu a w Rakecach. Nic jenož ja spominam, ale tež moja žena je so rady na to dopominała kaž nětko tež naju džěci a někotre wnučki a někotři wnukojo. Jónu sym nawjedował jězbu Serbskeho busa do rjaneje krajiny Čěskich srěních hór. Tehdom bě hišće Gerhard Wirth mjez nami.

Sće so zetkał a hromadže skutkował z wuznamnymi wosobinami, Serbami a přečelemi Serbow, w Praze a w Čěskej?

Haj, z wjacorymi. We Łužiskim seminarje – my prajachmy zwjetša: w Serbskim seminarje – bydleštaj z nami hižo chětro chora Delnjoserbowka Mina Witkojc a nowinar Jurij Wićaz. Na filozofiskej fakulće bě prof. Mikławš Krječmar, kiž chodžeše hdys a hdys na naše zhromadźizny Serbowki. Na fakulće skutkowaše tež prof. Frinta. Wjacokróc běch w jeho studowarni, tež pola njeho doma. W Towaršnosći přečelow Łužicy sym so zetkał z fararjom Lanštjárom a Vladimírom Zmeškalom. Towaršnosć delegowaše mje druhy do svojich wotnožkow w zdalenišich městach, zo bych tam přednošował wo Serbach. We Warnoćicach wopytowach Bjarnata Krawca a šulskeho direktora Karela Macků. Nětko je tam basnik a spisowacel Milan Hrabal jara aktiwny. Wón řeči serbsce, basni serbsce, přełožuje ze a do serbsčiny a organizuje zetkanja přečelow, kiž so za serbske wěcy zajimaju.

Po powoitanju sće był pedagoga. Sće při tym móžnosće měł, wědu wo Serbach šěrić?

Přidžěllichu mi po studiju 1952 městno na ludowej šuli we wsy Chřibská w sewjerneje Čěskej. To běše w času, hdyž běše wučer (humanistiska inteligencja!) pjate koleso při wozu. Towaršnostnje stejše na najnižim schodženku, jenož fararjo běchu hišće niši. Pozdžišo wuwučowach na gymnazijach, poslednje 20 lět w Rumburku. W hodžinach stawiznow a řečewědy wukladowach stajnje tež zajimawosće ze serbskeje historije a serbskeje řeče. Někotři šulerjo mi prajachu, zo je jich mać Serbowka. Tute žony su po wójnje jako holcy we wokolnje Warnoćic a Rum-

burka džětałe a so na Čechow wudałe. Ale hdyž řečachu tele maćerje ze mnu w šuli, njechaše ani jedna serbsce řečeć. Škoda. Ze swětłowobrazowymi přednoškami wo Serbach a Łužicy móžach služić w profesorskim kolegiju w Rumburku, tež w našej wsy a druhdze.

Tež wo serbske wuměłstwo sće so prócowac. Kak je k temu dóšto?

Zajimowach so za tworjace wuměłstwo. Tak sym na šulskich chódbach sta wustajeńcow zarjadował za šulerjow a kolegow. Při tym běše tež serbske wuměłstwo zastupjene. 1984 dóstach po dlěšim prócowanju dowolnosć, w Rumburku Koło přečelow tworjaceho wuměłstwa založić. Tam sym mjez druhim tež wo serbskim molerstwje přednošował. Z přečelemi wuměłstwa a tež z šulerjami a profesorami sym ekskursije do Serbow organizował. Měrcina Nowaka smy w jeho ateljeju wopytali. Moja poslednja wernisaža, kotruž sym w Rumburku zahajił, bě w léce 1995 wustajeńca serbskich wumělcow Jana Buka, Wórše Lanzyneje a Steffena Langi.

Čas žiwjenja stej Wam tež wěra a cyrkej na wutrobje ležaloj. Kotre džěło sće w tutym wobłuku wukonjał?

Jako student chodžach prawidłownje do ewangelsko-lutherskeje wosady w Praze. Přelubemu fararje Rudolfe Koštialej – husto jeho wopytowach tež w jeho bydlenju – so džakuju, zo dóndžech k prawemu zrozumenju, što je Chrystusowa cyrkej, mjenujcy wosada bratrow a sotrow. W Praze běch tež najmłódši „starši“, člon wosadneho předstejičerstwa. Kóždy měšac jónu zastupowach fararja w bibliskej hodžinje. Tak mje zawjedže do wosadneho žiwjenja. Pozdžišo we Warnoćicach běch tež w předstejičerstwje. Sym Bohu Knjezej džakowny, zo smědžach služić, hłownje w času něhdže džesačlětnje wakancy.

Naposledk předstajće nam prašu skrótku hišće swoju swójbu.

1959 sym so z najlepšej žonu woženil. Zdena bě pěstowarka. 2005 je ju Knjez k sebi wzał. Mamoj džowku Madlenu a synow Hanuša a Handrija. W swójby sym serbsce řečał. Kóždu njedželu swjećachmy serbske domjace kemše. Do Warnoćanskeje cyrkwje bě daloko: štyri kilometry pěši po nahlym terenje a potom hišće 12 kilometrow z čahom. Mjeztym maja džěci křesćanske swójby. Hanuš angažuje so w Towaršnosći přečelow Łužicy. Jeho žena, harfenistka Čěskeho rozhlasa a dirigentka cyrkwinskeho chóra, předstaja tež serbsku hudžbu w zjawnosći.

Wutrobny džak za tutu rozmołwu.

Prašala so Trudla Malinkowa

Albertec mandželskaj zloty kwas woswjećiloj

Dnja 6. meje woswjećistaj serbski superintendent n. w. Siegfried Albert a jeho mandželska Annemarie rodžena Halkec jubilej zlotoho kwasu. W léce 1961 bě jeju tehdyši superintendent Busch w Tuchorskej cyrkwi w Budyšinje zwěrowať. Kaž hižo k slěbornemu kwasej, tak wotmě so nutrnost tež k zlotemu jubilej zaso w Pětrskej cyrkwi. Předowanje měješe něhdyši Budyski superintendent a sakski krajny biskop n. w. Volker Kress. Wón zložil swoje słowa na wěrowanske hrono z 1. lista Pětra na 5. stawje: Wšitku swoju starost čisńće na njeho; přetož wón so za was stara.

Samsne hrono wuzwolištaj sej Albertec džowka Angela a Christoph Ortmann, kotraž so runočasnje zwěrowaštaj. Albertec mandželskimaj bě so pjeć džowkow narodžilo, kotraž wukonjeja džensa wšitke powołanja we wobłuku cyrkwy: Ramona (nar. 1963) džěta w Domje Imiša w Budyšinje, Kerstin (nar. 1964) bydli w Drježdžanach, Angela (nar. 1965) džěta w cyrkwiskim zarjedze w Zschopauwje, Petra (nar. 1969) je při krajnocyrkwiskim zarjedze w Magdeburgu přistajena a Christina (nar. 1971) džěta w Domje diakonije w Teltowje. Tři wnučki so zlotymaj jubilaromaj narodžichu: Marie, Anne a Susanne.

Siegfried Albert běše wot 1962 do 1981 z fararjom w Hrodzišću a po tym z farar-

Zlotaj jubilaraj Annemarie a Siegfried Albertec w kruhu svojich swójbnich w Budyskej Pětrskej cyrkwi

Foto: M. Wirth

jom při Michałskej cyrkwi w Budyšinje. W léce 1984 přewza k temu zastojnstwo serbskeho superintendenta. Jako tajki bě zdobom redaktor Pomhaj Bóh. W léce 2002 poda so na wuměnk. Přez wšitke službne léta steješe jemu mandželska Annemarie swěru poboku a wukonješe nadawki we wosadnym džěle. Jako wuměnkarej bydlištaj jubilaraj w Budyšinje.

Dalokož jimaj strowota dowoli, wobdžělitaj so na wosadnym žiwjenju Michałskej wosady.

Na jubilej zlotoho kwasu přichwatachu wšitcy swójbni do Budyšina. Tak bě swjeden za Albertec mandželskeju džen swjedžen za Albertec mandželskeju džen džakownosće a radosće. Přejemy jimaj Bože žohnowanje do dalších zhromadnych lét.

Měrcin Wirth

Dopomnjenki na fararja Wenera Feustela-Minakalskeho

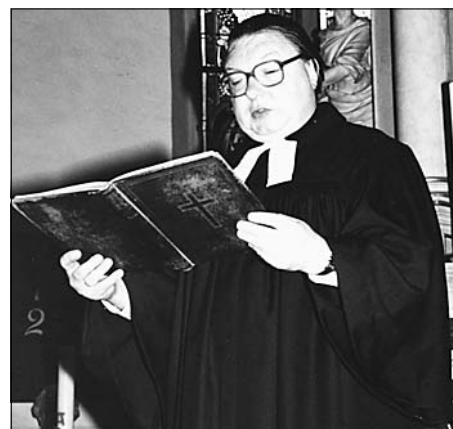
Z Wernerom Feustelom běchmój lětdžesatk susodaj – wón w Minakale a ja w Klukšu. Wón bě naslědnik fararja Hendricha Bamža (Heinrich Pabst), kotryž bě 1957 w młodych lětach na leukemiju zemrěť.

Zeznachmój so z Wernerom Feustelom 1958 w Njeswaćidle, hdžež pola mojeho nana Gerharda Wirtha serbsčinu nawukny. Bě němskeho pochada, rodženy w Liebstadće pola Pirny, a jara wobdarjeny. Zajim za słowjanske řeče jeho do lužicy dowjedže. Serbsčinu spěšnje a derje nawukny. Přeco ju pomaťu, prawje a zrozumliwje řečeše. Běchmy w serbskim farskim konwenće kaž wulka swójba, a Werner Feustel – abo tež Pjastka, kaž jeho sčasami mjenowachu – bě jedyn z nas. Bě to wulkotny čas mojeho a drje tež jeho žiwjenja. Wón bě rady farar w Minakale a wosta tu hač do swojeho wotchada na wuměnk 1995. Bohužel bě posledni serbski farar tuteje wosady.

1959 woženi so wón z wudowu swojeho předchadnika Hendricha Bamža, Elfriedu rodž. Šoćic, kotraž přinješe třoch małych synow sobu do mandželstwa. Bě to wažny rozsud jeho žiwjenja. Wón bě džěcom dobry a sčérplivy nan. Jeho žona skutkowaše

spročniwje a spomóžnje jako katechetka we wosadze. Njebyli wona była, njebyli Werner Feustel wšě winowatosće Minakalskeho fararja zdokonať. Wón bě čichi a sprawny čłowjek, wustojny předar a čućiwy dušepastyr. Swoje džěto sej lochko nječinješe. Zo měješe nuzu z alkoholom, wosada jemu njeporokowaše. Jemu samemu bě to wo wjele wjetši problem, hdyž začuwaše, zo ducy po puću dale njemóže. W tajkich situacijach jemu wosadni husto pomhachu. Jeho ponižnosť pak jemu dopomha, we wosadze připóznaje wobchować.

Džensa je mi žel, zo njejsym za swój Klukšanski čas husćišo z Wernerom Feustelom kontakt nawjazať. Wězo bě wón wósom lét starši hač ja a běchmój jara wšelakoraj. Tam a sem, wosebje na swjatyh dnjach, wuměnjachmój sej klětku. Problem bě přeco jeho transport, dokelž jězbneje dowolnosť njeměješe a z kolesom jěc njenawukny, byrnež so naš nan w Njeswaćidle wo to wosebje jara prócowať. Widžu nana jeho džeržo, kak wón pospochi bjez wuspěcha za nim běžeše. Tak bě Werner Feustel husto ze swojej toboťu pěši po wosadnych wsach po puću.

Werner Feustel

Foto: archiw PB

Běchu to zdžěla daloko puće hač do Psowjow. Dlěši čas měješe tež hišće Łupjansku wosadu zastarać.

Na wuměnk bydleše Werner Feustel wot léta 1995 w Njeswaćidle na statoku, hdžež bě so jeho mandželska narodžila a hdžež džensa hišće bydli. Bě chorowaty. Pozdžišo maťo wo nim slyšach, dokelž běch lužicu wopuścić. Před džesac lětami, 16. junija 2001, zemrě Werner Feustel a bu w Minakale při cyrkwi pódla fararja Hendricha Bamža pochowany. **Pawoľ Wirth**

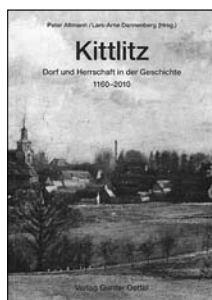

Dwójna knižna prezentacija w Smolerjec kniharni

Krótko za sobu stej w Zhorjelsko-Žitawskim nakładnistwje Guntera Oettela w němskej rěči wušłoj knize, kiž matej za ewangelske cyrkwinske stawizny w narańšich Serbach wulki wuznam. Wobě stej so wudałoj w nadawku po přewróće wozrodzeneje Hornjołužiskeje towaršnosće wědomosćow. Nastork za přenju z naspomnjeneju publikacijow, kiž wuńdže w léce 2010, běše 850lětny jubilej wsy Ketlic a jeje prjedawšeho knjejtwa. Publikaciju pod titulom „Kittlitz. Dorf und Herrschaft in der Geschichte 1160–2010“ zamołwataj jako wudawaćelej Peter Altmann a Lars-Arne Dannenberg. A lětsa wuńdže z pjera młodeje serbskeje historikarki a teologowki Lubiny Malinkoweje ze Spitzkunnersdorfa jeje wot Budyskeje Gregoriusa Mättigoweje založby mytowane magisterske džěło „Sorbisches kirchliches Leben in Löbau von der Reformation bis zum Anfang des 18. Jahrhunderts“.

Z wobsahom a wuznamom wobeju edicijow móžachu so serbscy a němscy zajimcy při jeju prezentaciji 5. meje w Smolerjec kniharni w Budyšinje dokładnišo zeznajomić. Za publikaciju L. Malinkoweje běše to zdobom knižna premjera.

Jako přihot na knihu wo Ketlicach su tři generacije wědomostnikow – kóždy na swojim fachowym polu – intensiwnje slědžili a takle nadžěłali hódnotny zběrník pojednanjow, kotrehož temy sahaja wot wobsydlenja mjenowaneho terena w zažnym srjedźowěku hač do bjezposrědnjeje zašłosće. Tak móže so čitar kniži na příklad informować wo přirodže a krajinje wokoło Ketlic, wo městnych a wosobowych mjenach w Ketličanskim knjejtstwe, wo tamnišim hrodže a ryčerkuble,

wo wjesnej architektury, prjedawšich wašnjach a nałožkach a wo wuwicu wo-bydlerstwa a jeho powołanjow. Trudla Malinkowa, jedna ze sobuawtorow zběrnika, předstaji na wonym wječorku swój w knize wočišćany nastawk wo serbskich stawiznach Ketlic a wokolnych wsow. Wona mjez druhim rozprawješe, zo běše so hižo před wjac hač 20 lětami, jako bydleše ze swojej swójbu w bliskim Hrodzišću, za serbske slědy w Nosaćicach a Ketlicach zajimowała. Z jeje wobšěrneho nastawka w nětčišej knize zasłuži sej wosebitu kedźbnosć wotrězk wo nimale 40 serbskich wosobinach, kiž su pak we wjeskach Ketličanskeho regiona spomóžnje skutkowali pak so w tamnišej kónčinje narodžili.

Knihu wudospołnjeja mnohe dalše informacije, kotrež na wušikne wašnje w jednotlivych nastawkach bóle powšitkownje předstajene fakty a zwiski pohłubšeja („Schlaglichter“ mjenowane). Posłucharjo w Smolerjec kniharni připódlu tež zhonichu, zo bě při składnosći Ketličanskeho jubileja hižo w léce 2009 w Spitzkunnersdorfskim Hornjołužiskim nakładnistwje Frank Nürnberger wušła wjesna chronika z pjera dołholětneho Ketličanskeho

wjesneho chronista Karla-Heinza Noacka.

L. Malinkowa předstaja w swojej wědomostnej knižnej přeničce wo serbskim cyrkwiskim žiwjenju w Lubiju wot reformacije hač do spočatka 18. lětstotka mjez druhim wužiwanje serbskeje rěče při předowanju, při spěwanju w cyrkwi a při wšelakich wobradach we wosobinskim žiwjenju wosadnych. Přenje serbskorěčne kemše w Lubiju su so swjećili najskerje srjedź 16. lětstotka. Ryzy serbske běchu njedźelnije kemše hač do lěta 1667, po tym přeměnicu so na němsko-serbske. Za wotměwanje serbskich kemšow wužiwaše so prjedawša klósterska cyrkej franciskanow, pozdžišo Serbska abo Janska cyrkej mjenowana. Za Bože služby w serbskej rěči běše tak mjenowany diakon přislušny, kiž steješe w hierarchiji tehdyšich třoch Lubijskich duchownych na najnižim scho-dženku. K Božemu blidu přistupichu serbscy a němscy wosadni zhromadnje. Zajimawe je tež wopisanje fragmentariskeho rukopisa serbskich spěwarskich a spowědného formulara, namakaného hakle w léce 1996 při wutwarjenju pišćelow w Janskej cyrkwi. Tutón rukopis je nastal někak hač do lěta 1700; najskerje pak njeje so w Lubiju wužiwał, ale w Ketličanskej wosadže. A z tym so kruh mjez woběmaj w Smolerjec kniharni předstajenymaj knihomaj na snano připadne, při wšěm pak swojorazne wašnje zawěra.

Nazornje je so při posłucharstwu wuwědomiło, kak je so serbske žiwjenje na ranje wot Budyšina tehdy tež w tych kónčinach wotměwało, w kotrychž džensa drje lědma hišće serbske zynki słyšiš.

Irena Šerakowa

Ze serbskich Bjesadow

Na poslednim zeńdženju Bukečanskeje Bjesady 12. meje wobdžěli so sydom ludźi z Bukec a z wokolnych wsow. Zaběrachu so ze słowami, kiž rozdžěle zwuraznjeja, kaž prawje – wopak abo chudy – bohaty. Přichodna Bjesada wotměje so štwórtk, 16. junija, we 18.30 hodź. we wosadnym domje při Bukečanskej farje. **M. Krygař**

*

Pjatk, 20. meje, přewjedže so serbska Bjesada w Hodźiju. Wobdžělichu so pjeć Hodzijskich wosadnych, wučer n. w. Měrcin Strauch ze Zajdowa jako poradźowar a Měrcin Wirth z Budyšina jako hósć. Kruh nawjeduje dr. Měrcin Schneider z Přěcec. Na poslednim zeńdženju běchu sej stajili nadawk, zo ma kóždy doma napisać 10 serbskich sadow wo Hodzijskej cyrkwi. Tute sady nětk zhromadnje předžěłachu. Měrcin Wirth roz-

prawješe wo přihotach informaciskeho stejšiča ewangelskich Serbow za cyrkwinski dzeń w Drježdžanach. Wón přednjese tež próstwu, přewjesć lětušu sobustawsku zhromadźiznu Serbskeho ewangelskeho towarstwa w Hodźiju. Wobdžělnicy Hodzijskeje Bjesady temu swoju podpěru přilubichu. **M. Wirth**

*

Na serbskim bjesadnym kružku, kotryž so hižo dlěši čas pod nawodom fararja Joachima Nagela we wosadnym domje při Janskej cyrkwi we Wojerecach wotměwa, wobdžěli so srjedu, 25. meje, wučerka Měrana Cušcyna z Budyšina. Pod jeju nawodom zwučowaše sydom wobdžělnikow z Wojerec a wokolnych wsow serbsku konwersaciju. Na přeće Wojerowčanow přilubi M. Cušcyna swoje wobdžělenje na dalšim zeńdženju w juniju. **T.M.**

Najstarši dopokaz

„Ach moyo luba lupka, biš wešola, thy sy my luba“ rěka najstarši dopokaz delnoserbšćiny. Tutu nakromnu noticku namakachu njedawno w rukopisnej knize z lěta 1510, kotraž pochadza z něhdyšeho klóstra dominikanow we Łukowje a najskerje tamnišim studentam jako wučbnica laćonšćiny služeše. Sensacionelnu namakanku předstajichu 13. meje w Zhorjelskim biskopskim ordinariaće zjawnosći. 500 lět stara rukopisna kniha z anonymnej serbskej noticku je so wuchowała w bibliotece na farskej łubi w Jaworniku pola Zhorjelca. **T.M.**

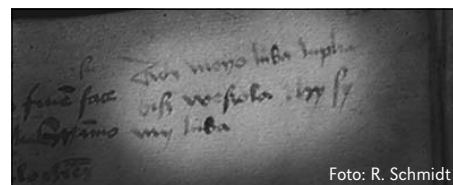

Foto: R. Schmidt

Nazhonjenja z nabožinu

Do toho, štož je so po zvrěšćenju komunizma pola nas nadal jako dobre wopokazalo a tehodla so tež wobchowalo, njeslušna jenož zeleny kłok na amplach. Při wulkim rjedženju a rjadowanju a často tež njezbožownym njetrjebawšim ničenju po měrniwej rewoluciji nasta tež prašenje: Što budže z podawanjom nabožiny? Šule móžachu a dyrbjachu so zaso wěnować předmjetej, kotryž běchu nacional-socialisća runje tak kaž realsocialisća ze zjawnosće wustorčili. Či jedni běchu sej noweho přiboha wuhladałi a nowu nabožinu šerili, tym tamnym běše wšo křesćanske „opium luda“, kaž běše to jich wulki filozof rady twjerdžil.

W času přewróta sy pak móht slyšeć argument: Nječisńće to, štož je dobre a wužitne, přeč a podawajće tež w přichodže nabožinu w rumnosćach cyrkwe! To běchu hłasy ze zapadnych regionow, hdžež mějachu z podawanjom nabožiny w šuli swoje nazhonjenja.

Hač na wuwzaca nětko woboje porno sebi eksistuje, su džě to zwjětša samsni ludžo, kotřiž tutón předmjet w šuli a w cyrkwi podawaja – fararjo a wosadni pedagogojo, w NDRskim času katecheća rěkani.

Pod „němskim dubom“

Njemóžu so na to dopomnić, zo smy přenjej dvě lěće w šuli hdy něšto wo Bohu slyšeli, byrnjež naša přenja rjadowniska wučerka džowka fararja a pozdžišo samo mandželska duchowneho była.

Kak „bruna“ bě Rakečanska ludowa šula była, to wšak posudžować njemóžu. W najnowšej Rakečanskej wjesnej chronice je pak fotografija wučerskeho kolegija

wozjewjena, na kotrejž staj dwaj wučerjej so w uniformje „wotmolować“ dałoj a jedna wučerka, pozdžišo katechetka w Njeswačidle, w na uniformu podobnym kostimje. Teho staršeho uniformowaneho wučerja njejsmy zeznali, byrnjež jeho džowka wosom lět naša šulska towarška była. Po 1945 so wón zhubi. Móžno, zo běchu jeho Rusojo zajeli. A naša sobušulerka wo swojim nanje nihdy słowčka njepikny.

Mojej přenjej šulskej lěće wisaše tež w Rakecach w kóždzej šulskej rumnosći Hitlerowy konterfaj. Hdyž so hodžina započa, dyrbjachmy stańši prawu packu zběhnyć a z wotpowědnym postrowom strowić. Płaćeše tute hajlowanje wučerce abo wobrazej na scěnje? Najskerje woběmaj. Modlitwa abo kěrluš na započatku šulskeje wučby – tak kaž běše to hišće naš nan pola wyšeho wučerja Jana Rjelki dožiwił –, za to njeběše w Rakečanskej šuli hižo městna. Nětko nowe hrónčka a hesta wučachu a nowe spěwy spěwachu. Dokelž pak woprawdže hišće pjeraški běchmy, njeje nas tehdom nihtó za tamny wusmuž z brunej jušku zahorić dokonjał.

W našej rjadowni mějachmy tež sobušulerja, kotrehož nan předsteješe Rakečanskej skupinje NSDAP. Tež wón so 1945 zhubi, tola nic na přeco. Někotre lěta pozdžišo jeho ze sowjetskeho lěhwa pušćichu. Jeho džěci, naš sobušuler a tamne tři, buchu po nanowym nawróće w Rakečanskim Božim domje křćene. Při tym pak běchu hižo jónu „křćeńcu“ dožiwiłi: pod „němskim dubom“ na Winicy, tam, hdžež džensa krasne sportnišćo maja. Hač je tam tehdom při tym pohanskim počinanju někajki duchowny pódla był abo jenož lući brunu mužojo, to njejsmy zhonili.

Nětko po wójnje naš sobušuler pěknje sobu na nabožinu a pozdžišo na pačerje chodžeše. Runja nam wšitkim bu tež wón palmarum 1951 konfirměrowany. Pozdžišo pak sym zhonil, zo bě wón z cyrkwe wustupił a do strony zastupił. Na złotej konfirmaciji pak so přiwsěm wobdžěli. So wě, 2001 mějachmy tola zaso čísće hinaše časy ...

Nowy čas a stare ćeže

Haj, kak so to nětk měješe z nabožinu w Rakecach? Wěm so dopomnić na tři abo traš štyri, pjeć hodžin nabožiny w šuli. Te podawaše zasadžity muž. Móžno, zo bě knjez Reißmann něhdy něhdže wučer był. Nětk steješe w cyrkwinskej službje, zo njeby zawutlił. Bórže pak běše kónc z podawanjom nabožiny w šulskich rumnosćach. Snadž zaležeše to na nowym direktoru. Tón běše chětro kruty, zo njebych prajił hruby čłowjek, kiž tež šulerjow biješe. Wo nim sej powědachu, zo běše jako komunist w koncentraciskim lěhwje był. Tuž so njedziwam, zo běše jemu nabožina w šuli na puću była.

Nětk běchmy do cyrkwe přečahnyć dyrbjeli. Knjez Reißmann nas w prawej loži wuwučowaše. Tute sydanje na wysokich ławkach njeběše runje přijomna wěc. A nam tež njeběše wědome, zo běchu w tutej loži lětdžesatki, ně, lětsotki zemjenjo a druzy wosobni ludžo na Bože słowo poskali. A nětk běchu sej tute prawo potomnicy něhdyšich poddanow, nětk džětačerska klasa mjenowani, wunuzowali. To pak nam njeje nihtó prajił a by nam tež smorže było.

Na jednu hodžinu z knjezom Reißmannom njejsym zabył. Na jara žiwe wašnje ⇨

Šulski zastup Hinca Šolty w Rakecach 16. awgusta 1943 z rjadowniskej wučerku Erdmuthu Šolćinej rodź. Kaplerjec. Wona bě džowka fararja Božidara Kaplerja z Budyšina a mandželska fararja Hinca Šolty, kotryž skutkowaše po wójnje w Rakecach.

Foto: priwatne

⇒ wón nam wo Jozefowym žiwjenju powědaše, kak běchu jeho jeho bratřa do nje-wólnistwa předali a kak bě so Jozef naposledk z wótcow kraja w Egyptowskej stał. Reifsmannowa katecheza je we mni hłuboki začišć zawostajila. Tehdom džěch přeni króc samlutki do komory, hdžež naše loža stejachu, a so klečo pomodlich, kaž běše to nam naš katechet poručil.

Někajke hłuposće sej pola njeho dowolic njemóžachmy. Kusk so tehle wulkeho kadle tež bojachmy.

Pola stareho kantora

Hinak běše to pola Reifsmannoweho naslědnika. Nětkole so nabožina we wosadnej žurli na farje podawaše.

Ze Šleskeje pochadźacy kantor Bartsch běše šwižny mužik, bělowłosaty a z brodzíčku. Ze swojey žonu bydleše wón w kantoraće na hermanku. Rady so po Rakečanskej wokolinje wuchodźowaše a ludźi z njezwučeny „Grüß Gott“ strowješe.

Mjeztym běchmy w šestej rjadowni, potajkim kusk starši a na žadyn pad rozumniši. Stary kantor měješe so z nami jara čezko. Nic jenož hólcy běchu hotowe rjepusy, ně, tež naše holcy ščebotachu kaž kački a mylachu. A tola smy druhdy, hdyž bě šulska hodžina wupadnyła, nimo Bělušec korčmički přez hasku na faru lećeli a so za nabožnu wučbu přizjewili. Hdyž nas naš wučer Sch. při tym abo po tym wuhlada, wón nas wusměšowaše: „Na, geht's wieder zum Schwarzkittel!“

Pozdžišo, po lětdžesatkach, mi serbski wučer, kiž běše runja mi z lužicy wupućowal, praji: „Ach, tón Sch.? Tón bě tola zahority HJ-wjednik byl!“ Fašistiske zmyslenje jemu někak w kosćach tčeše. Tola tehodla njejsmy jemu skradžu „Knochen-gott“ rěkali. To měješe druhu přičinu.

Na paćerjach pola fararja

Skónčnje chodźachmy fararjej Šolće na paćerje. Tu knježeše wjace discipliny, běchmy tola hólcy a holcy do dweju skupin džěleni. Potom bě traš hišće třeća skupina z paćerskimi džěćimi z wotležanych wsow, kotrež tež do Rakečanskeje wosady słušeja. Kak su tute wbohe džěći so jenož do Rakec dóstali? Njeběše žaneje busoweje linije do Hermanec a do Wysokeje a Šćeńcy, a štó měješe wosobowe awto pjeć lět po wójnje!

Wšo dohromady bě nas na wosomdžesat konfirmandkow a konfirmandow. Wšitcy dachu so konfirměrować. Jeničkeho je farar Šolta wuzamknył, dokelž njeběše porjadnje na paćerje chodzil.

Wjele smy wuknyć dyrbjeli

Temu je zawěrnje tak bylo. Domjace nadowki kaž w šuli: Hač do přichodneje hodžiny cyły kěrluš z hłowy nawuknyć

a w bibliji dołhu šlebjerdu přestudować a pozdžišo wospjetować. Dokelž rady mollowach, narysowach k čitanemu hnydom wotpowědny wobraz. Zo smy kaznje, wěrywuznaće a Wótčenaš z Lutherowymi wujasnjenjemi z hłowy nawuknyli, so samo wot so rozumješe.

W šuli njejsym přeco pěkný šuler był a sej tam a sem tež plistu zaslužil, ale pola fararja Šolta sym zajimowany na wšo jeho powědanje słučał. Sprěnja rěkaše wón runje tak kaž ja a zdruha by naš nan na přichodnym posedženju cyrkwinskeho předstejićerstwa zhonił, hdy bych na paćerjach pryzołjty był abo lózyski.

Njedželu do konfirmacije běše pruwowanje w cyrkwi, woprawdže pruwowanje a nic někajke „Ty wuknješ tule štučku a ty zas tole ...“, kaž sym to pozdžišo druhdy dožiwił. Ale tež pola nas njebě nic „přepadnył“. Wšitcy buchmy konfirměrowani 18. měrca 1951, dokelž farar Šolta při wšej krutosći dušny duchowny wosta.

Problem tehdom jenož běše: Što woblec? Mějach zbožo. Mojej kmótraj, Janček Richard z Nydeje pola Łaza a Karichec Elza z Połpicy, jeho mandželska (kiž běštaj so na mojih křížnach w januaru 1938 zeznałoj), kupištaj mi woblec. Črije abo stupnje, kaž ćeta Elza praješe, dyrbjachmy sej sami wobstarać. Při tym nam naš rjadowniski wučer pomhaše, knjez Karl-Heinz Müller, z Zwickauwa pochadźacy. Wón postara so wo to, zo dóstachu w našej rjadowni pječo přizwolenje za nakup nowych črijow. Z teho je spóznać, zo njebě poměr mjez wučerjemi a cyrkwu hišće do dna skaženy był. Wučer Müller běše liberalny čłowjek a tež do wotpowědneje strony zastupił, do samsneje kaž Rakečanski wjesnjanosta Benada. Tuž smy my potřebni konfirmandža z pomocu wučerja a drje tež wjesnjanosty nowe črije dóstali, wězo tajke z kumštneje kože. Znajmjeńša njejsmy w drjewjancach kemši hić trjebali.

Na dnju konfirmacije běše pancate wjedro. Jako so po kemšach před faru k fotografowanju zestupachmy a zesydachmy, smy chětro zymu mřěli.

Što běše nam farar w svojim předowanju sobu na puć do dalšeho žiwjenja dať? To njeje sebi tajki hakle třinaćelětny kadlička spomjatkował. Móžno, zo běše wón naše holcy napominał, zo njesměli sej hnydom po konfirmaciji swoje rjane wopuše wottrahać dać, štož tehdom někak do iniciaciskeho ritusa pola holcow słušeše.

Swoje konfirmaciske hrono pak je so mi hnydom zaščepilo. Tuž je mje wone tež přez cyłe žiwjenje přewodžalo: Krasna je wěc, hdyž wobtwjerdži so wutroba, štož stanje so přez hnadu (Hebr 13,9).

Popołdnju smy doma wězo swjećili. Džěd a wowka a ćeta běchu z Nydeje přijěli a tež moji kmótrja a kmótry, hač na jednu. Ta bydleše we Wulkej Dubrawje a běše wučerka a ja ju ženje zeznał nje-

Boži dom w Rakecach

Foto: archiw PB

sym. Někajki dar pak bě mi wona přiwšěm posrědkowała. Najbóle sym so wjeselił pře zeger, kiž bě mi džěd darił, naručny časnik z NDRskeje produkcije. Wězo běchu tež susodźic pódla byli. Jich syn běše mi tola kmótrij, ale bohužel hnydom spočatk wójny w Ruskej padnył. A młódši syn, kiž potom na jeho městno stupi, zhubi so w Stalingradze.

W Budestecach

Na spočatku wulkich prózdin podachu so někotři z nas konfirměrowanych hólcow do kubłanskeho lěhwa w Budestecach. To so wotmě w tamnišim wosadnym domje, hdžež w žurli na stómje nocowachmy. Běchu pak tam tež hólcy z druhich wosadow pódla. A zaběrali su so z nami diakonaj a farar, kiž mi so zda ze Zemic-Tumic pochadžeše. Hač a hdže su naše holcy podobny tydžen dožiwił?

Nětk wšak běchmy ze šule won a njemějachmy hižo wulki kontakt z nimi. Kóždy a kóždy pytaše a džěše nětko swój puć.

Haj, a što smy tam w Budestecach činili? Dopotdnja hnydom po snědani smy so z bibliju zaběrali, popołdnju smy po wokolinje dundali, jónu smy w Korzymju w kupjeli pobyli, a wječor smy někajke hry hrali. Njedželu, to nochu zabyc, smy do Chróstawy kemši šli, hdžež přeni raz Silbermannowe pišće dožiwichmy.

Jónu póstachu někotrych z nas k dwórnišću po hosća, kiž bě z ćahom přijěł, a teho wjedžechmy kedžbliwje do wosadneho doma. To běše slepy muž, kiž je nam hólcam potom wo potajnstwach a strachach seksualnosće přednosował. Tajke něšto hišće ženje, znajmjeńša nic wot dorosćeneho čłowjeka, slyšeli njeběchmy, w šuli nic a w rumnosćach cyrkwe tak a tak nic.

Tak skónči so tutón wotrězk šulskeho a konfirmaciskeho časa, na kotryž při wšěch nuzach a brachach tamnišich lět rady wróćo zhladuju. **Hinc Šolta**

Powěšće

Stare šulske twarjenje w Delnej Hórc, kiž steješe při wotbóće puća ze zwjazkoweje dróhi do Ješic, su njedawno spotohali. Šula bě so 1838 natwarila a wužiwaše so jako tajka hač do léta 1872. Chwilu je w njej tež znaty serbski prócowar Jan Bartko wučeril.

Foto: T. Malinkowa

Hrodzišćo. Ze stareje bróžnje na tudyšim farskim dworje ma nastać ewangelska pěstowarnja z 53 městnami. Za wotpowědny wu- a přetwar je Budyski wokres njedawno zjawne spěchowanske srědky we wysokosći 428 000 eurow přizwolil. Z twarom započec pak ma so hakle klětu. Nošer předewzača je Hrodzišćansko-Wósporska wosada.

Malešecy. W léce 2013 budže tudyša cyrkwinu wěza sto lět a w léce 2016 móže wosada 300lětnu wobstaću swojeho Božeho doma woswjećić. Zo by cyrkej k jubilejomaj měla nowe zwony, wo to prócuje so spěchowanske towarstwo, kotremuž nimo wosadneho fararja Noacka džewjeć muži z wosady přisłuša. Z flyerom a z wosebitym stronu w interneće towarstwo za swoju naležnosť wabi. Tež na lětušim wjesnym swjedženju a na serbsko-němskich kemšach Bože spěče w Malešecach chcedza wopytowarjow wo tym informować.

Drježdžany. We wosebitym spěwniku, wudatym za 33. Němski ewangelski cyrkwinski dzeń spočatk junija w Drježdžanach, namaka so tež serbski spěw. Pod čisłom 121 je w němskej a w serbskej rěči wotčísčany „Sorbischer Reise-

segn / Knjezowy jandžel“, kotrehož słowa su wzate ze serbskeho ludoweho spěwa a kotrehož melodiju je stworil z Budyšina pochadzacy komponist Günter Schwarze.

Turjej. Na přichodnych delnjoserbskich kemšach, kiž wotměja so swjatkonnu póněželu w 14.00 hodź. w Turjeju, chcedza zjawnosći přepodać kemšacu knihu z bibliskimi čitanjemi w delnjoserbsčinje. Perikopy je w minjenych sedom lětach zestajiła a za čišć přihotowała džělowa skupina, kotrejež přisłušeja dr. Madlena Norbergowa, Jutta Kaiserowa, Měto Pernak a Pěš Janaš. Na tutón wosebity podawk staj tež přeprašenaj generalny superintendent Martin Herche ze Zhorjelca a superintendentka Ulrike Menzel z Choćebuzy.

Dary

W aprylu je so darilo za Pomhaj Bóh 42 eurow, 30 eurow a 12 eurow a za pomnik Jana Kiliana w Kotecach 50 eurow. Bóh žohnuj dary a darićelow.

Spominamy

Před 150 lětami, 1. junija 1861, zemře we Wojerecach serbski farar a superintendent **Křescan Kubica**. Narodženy 1805 jako syn kublerja a korčmarja w Spalach, wopyta wón gymnazij w Budyšinje a studowaše teologiju we Wróclawju. Wot léta 1831 bě farar w Lejnom, wot 1835 diakon a wot 1843 pastor primarius we Wojerecach. 1846 powołachu jeho za superintendenta Wojerowskeho wokrjesa. Serbski stawiznopis jemu wumjetuje, zo bě „poslušny poddan pruskeho stata, ... přećiwnik H. Zejlerja a [zo] haćeše narodno-kulturne prócowanja serbskich wótčincow“ (NBS). Na faktach je mjez druhim scěhowace znate: Lědma bě so stał 1843 z přemim fararjom we Wojerecach, swjećeše tam 1844 hromadže z Handrijom Zejlerjom přeni serbsko-němski misioniski swjedžen. Samsne léto 1844 wustupowaše na šleskej provincialnej synodze we Wróclawju, w kotrejež bě jenički serbski zapóslanc, za serbske naležnosće. 1847 přistupi Maćicy Serbskej a postara so wo to, zo so pruskim staćanam dowoli do tuteho sakskeho towarstwa zastupić. Wobstajnje prócowaše so wo pozběhnjenje kwality šulstwa we Wojerowskim wokrjesu, džiwajo při tym tež na serbskosć džěćiny. 1854 založi serbsku šulu za serbske džěći z Wojereca a wobeju Nydejow, 1859 serbsku šulu we Wojerecach. 1858 jeho Handrij Zejler přećiwu anonymnym wumjetowanjam w Serbskich Nowinach zakitowaše a wobsředči, zo je wón „swědomniwy wojowar za Serbow“. Składnostnje jeho 25. farskeho jubileja 1857 jemu Zejler w mjenje „Wojerowskeho serbowstwa“ swjedženski spěw spěsni, w kotrymž rěka: „Tuž dowol džensa česćowanje / a našu slawu džakownu / za škit a swěrne postaranje, / za tojuwóu prócu, dobrotu; / wěnc njezwjadly pak serbska slawa / cí, mužo Boži, lub'wany, / za twoje zaslužby džens dawa / wo serbske Bože winicy.“ T.M.

Přeprašujemy

02.06. Bože spěče

- 09.30 dwurěčne kemše w Malešecach (sup. Malink, farar Noack)
- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

05.06. Exaudi

- 10.00 kemše z Božim wotkazanjom w Budyšinje w Michałskej z kemšemi za džěći (sup. Malink)

12.06. swjatkwonnička

- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (sup. Malink)

13.06. 2. dzeń swjatkwow

- 09.30 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom w Slepom (farar Huth, sup. Malink)
- 14.00 serbska namša w Turjeju

16.06. štwórtk

- 18.30 Bukečanska Bjesada we wosadnym domje w Bukecach

19.06. Swjata Trojica

- 09.30 dwurěčne kemše z Božim wotkazanjom we Wojerecach (farar Nagel, sup. Malink)
- 12.00 nutrnosť w serbskim rozhłosu (farar dr. Buliš)

02.07. sobota

- 14.00 zahajenje Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja w Rownjanskej šuli

03.07. 2. njedžela po swjatej Trojicy

- 10.00 swjedženske kemše z Božim wotkazanjom w Slepom, po tym program Serbskeho ewangelskeho cyrkwinskeho dnja

Pomhaj Bóh
časopis ewangelskich Serbow
ISSN 0032-4132

Wudawaćelej: Serbski wosadny zwjazk, Serbski kěrchow/Wendischer Kirchhof 1, 02625 Budyšin/Bautzen; Serbske ewangelske towarstwo z.t., Privatny puć/Privatweg 21, 02625 Budyšin/Bautzen
Zamołwita redaktorka: Trudla Malinkowa, Goethowa/Goethestraße 40, 02625 Budyšin/Bautzen (tel./fax: 03591/600711, e-mail: PomhajBoh@gmx.de)
Čišć: MAXROI Graphics GmbH, Zhorjelc
Postvertriebsnummer: F 13145

Zhotowjenje a rozšěrjenje: Ludowe nakładnistwo Domowina, Tuchmacherstr. 27, 02625

Abonement a dary: Serbske ewangelske towarstwo, Konto-Nr. 1 000 083 167, Kreissparkasse Bautzen, BLZ 855 500 00

IBAN: DE03 8555 0000 1000 0831 67

BIC: SOLADES1BAT

Pomhaj Bóh wuchadza měsacnje. Spěchuje so wot Založby za serbski lud, kotraž dóstawa lětnje přiražki Zwjazka, Swobodneho stata Sakskeje a Kraja Braniborskeje.

Lětny abonement plaći 8 eurow.